

Sajtóközlemény

Megkezdődik az ipolysági premontrei monostor helyreállítása

2025 március

2025 márciusában megkezdődik az ipolysági középkori premontrei monostor romjaiból kiépített barokk jezsuita műemlék helyreállításának első üteme. A beruházás célja a közös történelmi örökséget képviselő műemlék rehabilitációja és az Árpád-kori eredetű épület megmentése. Olyan, a műemlékvédelmi követelményeknek megfelelő épület kialakítása a cél, amelyben magas színvonalú, a modern kulturális, rendezvényturisztikai igényeknek megfelelő, egyedi, országos szinten is versenyképes, élményalapú turisztikai attrakció telepítése valósul meg. A beruházás az értékelvű hasznosítás és örökségmegőrzés mellett a turisztikai vonzerőfejlesztés, a nem-formális oktatás, a vidékfejlesztés, a munkahelyteremtés és a gazdaságélénkítés céljainak is teljeskörűen megfelel.

A ma látható barokk kori műemlék épület az egykori, 13. században román stílusban emelt, majd a 15. században gótikus stílusban újjáépített premontrei prépostság alapjaira épült rá, jelentős részben a monostor középkori falait is felhasználva. Az ipolysági premontrei monostor a Hont-Pázmány nemzetség alapította a 13. században. A középkorban Ság monostora a premontrei rend egyik leggazdagabb és legjelentősebb prépostsága volt. Már alapításakor bőséges adományokban részesült, története folyamán többször átépítették, és különböző funkciókat töltött be. Régészeti feltárások során megtalálták a késő Árpád-kori járószintet, amely a monostor létesítésével egykorú volt, de ez alatt előkerültek a korábbi meglepedés nyomai is, illetve kora Árpád-kori kerámiatöredékek, amely alapján biztosra vehető, hogy a szerzetes atyák nem lakatlan területre érkeztek. A monostor késő Árpád-kori falalapozásai két nagyobb, csarnokszerű épület egykori létéről árulkodnak. Az Árpád-kori épületeket – az ásátásokból nyert információk alapján valószínűsíthetően – később alapozásig visszabontották, helyükre új falakat emeltek. A késő középkori, gótikus kiépítés markáns emlékei a kolostornégyyszög főfalai és a falakhoz illeszkedő, gerendák által keretbe foglalt téglapadló. A prépostságot a 15. században többször feldúlták, többek közt a husziták, ekkortól kezdtek megerősíteni, olyannyira, hogy a 16. században már komoly helyőrség állomásozott benne. A premontrei szerzetesek az oszmán seregek előretörésével otthonukat elhagyva elmenekültek a területéről, és nem is tértek vissza. Az 1552-es török hadjárat során harc nélkül feladták védői az erődített monostort, az oszmánok pedig részben lerombolták az épületet. A törökök kiűzése után, a 17. század végén a jezsuita rend vette birtokba a területet, ők barokk stílusú birtokközpontot emeltek a prépostság romjaiból, amelybe belefoglalták a monostor egykori részleteit, például a kerengő falait is. Az ekkor beépített keleti és déli oldali impozáns árkádívek ismét megtekinthetőek lesznek.

Jelen projekt keretében a műemlék helyreállításának első ütemére kerül sor. Ennek célja az évtizedek óta üresen álló, leromlott állapotú épület rehabilitációja, az építészeti, műszaki, restaurátori felújítási munkálatok első ütemének elvégzése.

Az első ütem műszaki tartalma egyebek mellett magába foglalja az épület alapozásának megerősítését, a földszinti falak, illetve a belső oszlopok vízszigetelését. A jelenlegi rendkívül rossz állapotú, menthetetlen tetőszerkezet elbontásra kerül, helyére új, korhű tetőzet épül. A fedélszerkezetet tartó, az alsóbb szinteken lévő galériás faszerkezetek részben helyreállításra, a jelenlegi fafödémek és téglalbozotok megerősítésre, valamint kiegészítésre kerülnek.

Az épületben kap majd helyet befejezése után az **Ipolysági Premontrei Prépostság Látogatóközpont**. A premontrei és jezsuita múltra visszatekintő, a történelmi idősíkokat megjelenítő, interaktív elemekkel ötvözött modern, élményalapú kiállítás fő fókusza a szerzetesek életmódja lesz – a mindennapok, az ünnepek, a napirendek és a tevékenységek látványos installációk formájában elevenednek meg. A látogatók megismerhetik a rendalapítók által bevezetett szerzetesi regula sajátos szabályait, ma is aktuális intelmeik, gondolataik szófelhő formájában lesznek olvashatóak. Szintén helyet kapnak a premontrei és a jezsuita rend történetét és egyedi jellemzőit bemutató infografikák, valamint a rendalapítók, Szent Norbert és Loyolai Szent Ignác élettörténetei is. Ismertetésre kerül a monostor építéstörténete, valamint Fegyverneki Ferenc sági prépost élete és a prépostság középkori és kora újkori mindennapjai. Bemutatásra kerülnek a feltárások során előkerült leletek, kőfaragvány-töredékek. A kiállítás kitekintést nyújt a 12–16. századi magyarországi premontrei prépostságok történetére és építészetére is. Az egykori prépostság premontrei kori állapota látványos, tapintható 3D-s maketten is megtekinthető lesz, ugyanakkor a középkori szerzetesi birtokgazdálkodás mindennapjaiba is betekintést nyer a látogató. Ezek mellett kisfilmek is láthatóak lesznek a prépostság építéstörténetéről, Fegyverneki Ferenc prépost életéről és Ipolyság településéről. A látogatóközpontban ajándékbolt is helyet kap.